

SZONTAGH JENŐ

BATTHYÁNY-STRATTMANN LÁSZLÓ HERCEG (1870–1931), ORVOS VOLT ÉS EMBERBARÁT¹

A szöveget és annak digitalizálását ellenőrizte: Gazda István

Batthyány Lászlót ebben az országban kevesen, jobban mondva, alig ismerték. Csodálatos dolog, hogy ugyanakkor, amikor közepszerűségek, vagy mondvacsinált nagyságot, mint értékek szerepelnek a közéletben, ugyanakkor nagyon sok valódi érték az ismeretlenség homályában marad, akiről a nagyközönség csak akkor vesz tudomást, amikor nekrológja az újságban megjelenik. De lehet, hogy ennek az ismeretlenségnek maga Batthyány is oka volt, mert alig ismertem másodikat, aki minden nyilvános szerepléstől, sőt még attól is, hogy neve az újságba kerüljön, annyira húzódott volna, mint ő. De ha az a pár tízezer ember, aki az országban a közvéleményt képviseli, nem is ismerte, annál jobban ismerte, tisztelte, csodálta az a másik sok ezer és tízezer szegény ember, akinek baját meggyógyította, akinek fájdalmát enyhítette, könnyét letörölte, akinek segített hordozni a keresztet, amelynek súlya alatt az már-már összeroskadott. És annál jobban ismerte, tisztelte, csodálta, rajongott érte az a szűk kör, amelynek szerencséje volt – és itt a szerencse igazán nem szólásmód – az ő páratlan kiválóságát megismerni.

Mert ki volt Batthyány László? Külsőleg, a világ előtt, a legfényesebb főúri nemzetségnek, az Örs vezértől származó Batthyányoknak feje, nádorispánok, horvát bánok, zászlósurak, tábornagyok és hadvezérek, egyházfejedelmek, érsekek és hercegprímások utódja, herceg és a legelőkelőbb rend, az aranygyapjú vitéze, sok-sok ezer holdnak, a köpcsényi és körmendi várnak ura. De öelötte ez csak mellékes volt és ha megkérdezik a foglalkozását, bizonyosan azt feleli: *orvosdoktor*.

Mert elsősorban ez volt. Telve hivatása iránt való szeretettel, lelkesedéssel, páratlan lelkiismeretességgel és kötelességtudással. Nem főúri különködés volt ez nála, hanem komoly hivatás és úgy gyakorolta ezt, olyan szorgalommal, mintha ebből kellett volna megélnie és olyan pontos lelkiismeretességgel, mintha az előmenetele, a jövője, boldogulása függött volna tőle. Ha a nevét aláírta, legtöbbször elhagyta a herceget, sokszor a keresztnevét is, de a doktor sohasem maradt el a neve elől. Nyolcévi főispánságom alatt csak egyszer kért tőlem valamit.

A háború első évében, amikor a köpcsényi körorvos és az ő kórházának főorvosa is hadba vonult, egy széles vidék orvos nélkül maradt és akkor csaknem mentegetődzve, hogy egyszer ő is kér valamit, adta elő azt a kívánságát, helyettesíteném be őt a körorvosi állásra. És bizony mondom, hogy nem hiszem, hogy ebben az országban volt, van vagy lesz kör, ahol az orvosi szolgálat jobban, lelkiismeretesebben és pontosabban lett volna ellátva. Nem méltatlankodott, ha éjnek idején, legjobb álmából verték fel, nem húzódozott hóban, fagyban,

¹ Forrás: Szontagh Jenő: Az orvos-herceg. In: Arcképek I. Ferenc József korából. Bp., 1934. pp. 77–79.

sárban kocsira ülni, hogy elmenjen egy szülő asszonyhoz, nem fogta be az orrát, ha alacsony, szellőzetlen, a munka verejték szagától terhes földes szobába kellett lépnie és úgy vizsgálta meg, úgy ápolta a legutolsó napszámost vagy beteg cigányt, mintha főherceget kezelt volna.

De ezen a komoly, életet betöltő hivatáson felül még valami volt. Emberbarát. Emberbarát a szó legszebb, legnemesebb, legtisztább értelmezésében. Az orvosi mesterség, tudomány vagy művészet csak eszköz volt arra, hogy a legszebb és legfennköltebb erényt, a felebaráti szeretetet gyakorolhassa. Hiszen alig van még egy második olyan foglalkozás, ahol annyi alkalom van fájdalmat enyhíteni, könnyet letörölni, munkaerőt vissza és ezzel kenyeret adni, a felebaráton segíteni. És ha visszaadott valakit az egészségnek, az életnek, a családnak és a kenyérkeresetnek, akkor benne nemcsak az orvos örült a sikernek, de az ember is boldog volt, aki megsegíthette felebarátját.

Orvos volt és emberbarát. (...)

Amikor ezelőtt közel két évtized előtt, a herceg elődjének elhalálása után, bizonyos öröklési és rangdolgokat kellett tisztázni, az akkori miniszterelnök, Tisza István gróf felvilágosításokat kért tőlem.

– Sajnos, nem ismerem Batthyány Lászlót, keveset is hallottam róla. Nem tudnád nekem röviden elmondani, milyen ember?

– Azt hiszem – feleltem – egyetlen mondatban megadhatom a választ. Olyan emberrel, mint Batthyány László, másodikkal ebben az életben még nem találkoztam; csak régi krónikákban, szent legendákban és írásokban olvastam, hogy ilyenek is éltek a földön.

Azóta ide s tova két évtized telt el és én ma sem mondhatok mást, mint amit akkor mondtam. Olyan emberrel, mint Batthyány László volt, ebben az életben másodikkal nem találkoztam és azt hiszem, nem is fogok találkozni; csak régi krónikákban, szent legendákban és írásokban olvastam, hogy ilyen emberek is éltek a földön.